

УДК 378.8

Огородник Н.Є.*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ

У статті йдеться про сучасні тенденції в навчанні англійської мови професійного спрямування. Зокрема акцентуються комп'ютерні технології навчання як результат усебічної комп'ютеризації навчального процесу. Раціональним способом організації освітнього процесу вбачається змішане навчання як поєднання прямого й опосередкованого контактів викладача і студента. Альтернативою традиційному навчанню виступає також компетентнісний підхід до організації навчального процесу. Характеризуються його принципи відмінності та умови ефективної реалізації. Акцентовано роль механізму цілепокладання як показника зрілості викладача й усвідомлення ним практичної значущості навчального матеріалу, що викладається.

Ключові слова: англійська мова професійного спрямування, інтернет-технології, змішане навчання, компетентнісний підхід.

Використання в навчальному процесі інтернет-технологій є на сьогодні однією з головних вимог створення сучасних навчально-методичних комплексів для навчання іноземних мов професійного спрямування. Безперечним є той факт, що можливості використання Інтернету для забезпечення комунікативного та професійно спрямованого характеру навчання іноземної мови для спеціальних цілей є практично безмежними. Отже, жодна методика не може вважатися повноцінною, якщо вона не передбачає використання ІТ-технологій. Раціональному способу поєднання традиційних освітніх технологій з сучасними інформаційними та комунікаційними присвячено дослідження вчених О. Єлізарова, Т. Каменевої, О. Москалець, І. Корейби, М. Лапчика, С. Панюкової, М. Голдберг, Б. Олівер, Д. Хігінс, Т. Рассел та ін.

Мета статті полягає в розкритті можливостей інтернет-технологій та компетентнісного підходу в навчанні англійської мови професійного спрямування майбутніх морських інженерів.

Комп'ютеризація навчального процесу та залучення Інтернету призвели до радикальної зміни самої концепції викладання іноземних мов. Особливо великого значення набуває Інтернет у навчанні англійської мови професійного спрямування. Використання Інтернету на заняттях з мови покладено в основу так званого змішаного навчання [1, с. 37]. Сутність такого навчання полягає в поєднанні навчання традиційного, тобто через взаємодію викладача зі студентом, і навчання із застосуванням комп'ютерних технологій взагалі та інтернет-технологій зокрема. У зарубіжній методиці такий спосіб навчання називають Partially On-line Learning (POLL), що означає часткове он-лайн або інтернет-навчання. Вважається, що в такому разі виявляються всі переваги як аудиторного, так і дистанційного навчання. З одного боку, Інтернет стає органічною та невід'ємною частиною процесу навчання. З іншого боку, на відміну від дистанційного навчання зберігається постійний прямий, а не віртуальний контакт студентів один з одним та з викладачем [4, с. 83-90]. Співвідношення прямого та опосередкованого контактів на занятті становить 1/3 або 2/3 навчального часу. Відтак, певну частину навчального часу студенти працюють самостійно в пошуках в Інтернеті матеріалів, необхідних для виконання навчальних завдань, як-от: підготовка проектів, презентацій, аналіз кейсів і навіть діагностичне або контрольне тестування. Результати самостійної роботи обговорюються на занятті; студенти отримують необхідні роз'яснення та інструкції для подальшої самостійної роботи.

Головною перевагою змішаного навчання англійської мови професійного спрямування є вирішення проблеми методичного забезпечення заняття. За допомогою Інтернету викладач забезпечує студентів практично всім необхідним і, що не менш

* © Огородник Н.Є.*

важливо, аутентичним матеріалом. Зрозуміло, що викладачеві важливо укласти власну бібліотеку корисних сайтів з аутентичними англомовними матеріалами професійного спрямування.

Іншими перевагами змішаного способу навчання є: заохочення автономії студентів через самостійну проектну роботу; можливість установлення прямих контактів з англомовними фахівцями та студентами аналогічної спеціальності з інших країн, де викладають англійською мовою; розробка студентами власних веб-сторінок для розміщення творчих робіт, спеціальних навчальних програм для самовдосконалення.

У науково-методичній літературі головними завданнями курсу «Англійська мова професійного спрямування» є: по-перше, задовольняти конкретні професійні потреби майбутніх фахівців; по-друге, спиратися на методологію, тобто логічну послідовність і засоби навчання спеціальних дисциплін; і, по-третє, зосереджуватись безпосередньо на англомовній мовленнєвій діяльності як головному об'єктові навчання [3, с. 14-15].

Отже, зрозуміло, що курс «Англійська мова професійного спрямування» має бути розроблений під певну навчальну дисципліну, розрахований на дорослу аудиторію студентів з базовим шкільним рівнем або просунутим рівнем володіння англійською мовою. Методи та способи навчання зазвичай відмінні від навчання загальнонавчальної англійської мови.

Незаперечну цінність для викладачів англійської мови професійного спрямування становлять інформаційні технології навчання, що уможливають розробку необхідних навчальних матеріалів, професійно орієнтованих комунікативних ситуацій тощо.

Одним із способів інтенсифікації навчальної діяльності студентів Херсонської державної морської академії та підвищення рівня їх мотивації до вивчення англійської мови є компетентнісний підхід до навчання. Цей метод навчання спрямовано на розвиток у студентів здібностей вирішувати певні професійні завдання відповідно до вимог, що висуваються Міжнародною морською організацією взагалі та роботодавцем зокрема. Серед цих вимог – уміння шукати, аналізувати, відбирати, обробляти та передавати необхідну інформацію, взаємодіяти з оточуючими людьми, уміння працювати в команді, а також здатність до планування, рефлексії та самооцінки. Цінним є також володіння методами та прийомами вирішення нестандартних ситуацій.

Поняття «компетенція» (з лат. *competere* – «підходити, відповідати») у загальному сенсі означає відповідність пропонованим вимогам, установленим критеріям і стандартам у відповідних галузях діяльності та при вирішенні певного типу завдань, володіння необхідними активними знаннями, здатність упевнено домогтися результатів і володіти ситуацією [2, с. 33-34].

З метою запобігання формуванню суто автоматизованих практичних навичок і забезпечення розвитку творчих й індивідуальних здібностей у сучасній освіті розрізняють два поняття – компетентність і компетенція. Компетентність розглядають як особистісну категорію, у той час як компетенції становлять одиниці навчальної програми. Вони характеризують потенційні можливості спеціаліста отримати роботу на ринку праці. Комплекс компетенцій, тобто всі прояви успішної професійно орієнтованої діяльності, становлять зміст компетентності.

Отже, компетентність – це комплексний особистісний ресурс, що гарантує можливість ефективної взаємодії з оточуючим середовищем у тій чи іншій сфері та вимагає для цього певних компетенцій. У стінах Академії компетентнісний підхід висуває певні вимоги і до рівня володіння англійською мовою студентами. У зв'язку з цим розрізняють базові та просунуті компетенції у студентів.

Базовим рівнем передбачається володіння англійською мовою для повсякденного спілкування, що забезпечують відповідний словниковий запас, найпоширеніші граматичні структури, соціокультурна грамотність тощо. На просунутому рівні студенти мають використовувати англійську мову для вирішення практичних завдань за профілем своєї спеціальності. Це рівень міждисциплінарного характеру, який оцінюється за досягненням результату, а не лише за критерієм лексико-граматичної

грамотності. Таким чином, рівень успішності реалізації компетентнісного підходу визначається тим, наскільки студенти зі своїм рівнем володіння англійською мовою будуть здатні в майбутньому витримати конкуренцію на вільному ринку праці та зайняти гідне місце не лише у своїй країні, але й серед фахівців інших держав.

Фахівці відзначають, що компетентнісний підхід є альтернативою традиційному способу навчання іноземних мов, у ході якого акцентуються знання, уміння та навички, проте суттєво обмежується їх практичне використання в майбутній професійній діяльності.

Відмінності компетентнісного підходу до навчання від традиційного способу починаються вже з моменту цілепокладання, тобто формулювання мети заняття. За традиційного підходу метою є передача й отримання певної кількості теоретичних знань, у той час як за компетентного підходу відбувається орієнтація на практичну складову змісту освіти для успішної життєдіяльності. Результат традиційного способу навчання зазвичай виглядає так: «Знаю, що». У результаті компетентнісного підходу до навчання отримуємо: «Знаю, як». Різняться також і характер освітнього процесу – репродуктивний і продуктивний відповідно. Якщо в умовах традиційного навчання домінуючим компонентом є контроль, то компетентнісний підхід акцентує практику та самостійну роботу. Різняться також і характер оцінювання: традиційним статистичним методам оцінювання протистоїть комплексна оцінка навчальних досягнень. Оцінюється не накопичений багаж дидактичних одиниць, а здатність використовувати його в різних ситуаціях.

Звісно, що новий підхід в освіті передбачає нові методики навчання. Потрібні такі методи, щоб завдання мали не лише навчальне, але й життєве обґрунтування. Неефективними стають такі методи, як монолог викладача, фронтально-індивідуальне опитування, інформаційна бесіда, самостійна індивідуальна робота студентів з підручником тощо. Змінюється також й алгоритм планування заняття. Тепер він включає:

- цілепокладання (мета і завдання заняття);
- інтерпретацію компетенцій (уміння та навички, що відпрацьовуватимуться у зв'язку з виучуваною темою, їх практичне застосування в конкретних ситуаціях, оцінка досвіду, що отримується);
- моделювання ситуацій у різних сферах життєдіяльності (особистісній, побутовій, професійній, діловій);
- вибір методів і форм навчання (за допомогою яких навчально-практичних дій перетворити знання на спосіб діяльності);
- вибір способу перевірки рівня засвоєння компетенції, а також шляхів аналізу та корекції.

Цілепокладання як процес виявлення цілей та завдань викладача і студента, їх поставлення один одному, узгодження і досягнення - важливий етап заняття. Уміння формулювати мету – перший показник рівня професіоналізму викладача. Мета має бути конкретною, вимірюваною (є можливість перевірити, чи досягнуто мети), досяжною, реальною, орієнтованою на результат, узгодженою в часі.

У зарубіжній методиці діє так званий метод SMART (англ. – «розумний»), що дозволяє сформулювати чітку і конкретну мету заняття. Отже, мета має бути: S (specific) – максимально чіткою, M (measurable) – вимірюваною за допомогою певних кількісних та якісних критеріїв, що запевнятимуть у досягненні мети; A (achievable) – досяжною з урахуванням усіх ризиків та можливостей; R (relevant) – доречною в умовах змінюваної ситуації та відповідною до потреб студентів; T (time-limited) – обмеженою в часі, тобто такою, що досягається упродовж обмеженого періоду часу [5, с. 331-334]. Стосовно прийомів цілепокладання на заняттях з англійської мови, то вони настільки різноманітні, що можуть задовольнити будь-які методичні вимоги.

Таким чином, на практичних заняттях з англійської мови професійного спрямування цілепокладання – необхідна умова спільного виконання дій. Воно сприяє

розгортанню мовленнєвої діяльності як колективного діалогу, у ході якого активізується групова робота, відбувається зіставлення й аналіз різних думок членів навчальної групи, в результаті чого кожен з учасників отримує можливість подолати односторонність свого підходу до вирішення тих чи інших професійних завдань та поступово оволодіти майбутнім фахом.

Утім упровадження компетентнісного підходу у процес навчання англійської мови професійного спрямування майбутніх мореплавців передбачає реалізацію цілої низки заходів, серед яких: визначення усіх складових англомовної комунікативної професійно орієнтованої компетентності (або укладання так званого компетентнісного паспорту дисципліни); налагодження міжпредметних зв'язків та міжпредметної інтеграції англійської мови зі спеціальними дисциплінами для формування у свідомості курсантів цілісного уявлення про майбутню професійну діяльність; забезпечення періодичного оновлення змісту навчального матеріалу за рахунок уведення нових аутентичних текстів за спеціальністю, що відбиватимуть інновації та досягнення у морській галузі; застосування спеціальних прийомів актуалізації професійних знань курсантів, формування їхніх професійних якостей засобами англійської мови тощо.

Взагалі сутність компетентнісного підходу до навчання англійської мови професійного спрямування майбутніх мореплавців становить собою сукупність загальних положень і принципів, що визначатимуть необхідні зміни в компонентах системи навчання, а саме: цілях, змісті, організації процесу навчання, виборі технологій навчання та способів оцінки його результатів. Означені позиції можуть становити предмет окремих наукових досліджень, що за умов їх успішності сприятимуть ефективному втіленню концептуальних ідей компетентнісного підходу у процес підготовки компетентних і конкурентоспроможних фахівців.

Означені у статті напрямки модернізації освітнього процесу в сфері іноземних мов потребують подальшого дослідження для ефективного впровадження у практику.

Література:

1. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку : пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М. : АРКТИ Глосса, 2000. – 165 с.
2. Мильруд Р. П. Компетентность в изучении языка / Р. П. Мильруд // Иностранный язык в школе. – 2004. – № 7. – С. 30-36.
3. Проектирование и конструирование профессионально-ориентированной технологии обучения / [П. И. Образцов, А. И. Ахулкова, О. Ф. Черниченко]. – Орел, 2005. – 61 с.
4. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку для делового общения : учебное пособие / О. Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко. – К. : Ленвит, 2004. – 192 с.
5. Norris N. The trouble with competence. Cambridge Journal of Education. Vol. 21/3. – 1991. – P. 331-334.

Огородник Н.Е.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ БУДУЩИХ МОРСКИХ ИНЖЕНЕРОВ

В статье описываются современные тенденции в обучении английскому языку будущих морских инженеров. В частности, акцентируются компьютерные технологии обучения как результат всесторонней компьютеризации учебного процесса. В качестве рационального способа организации процесса обучения рассматривается смешанное обучение как совмещение прямого и опосредованного общения преподавателя и студента. Альтернативой традиционному обучению представляется также компетентностный подход к организации учебного процесса. Характеризуются его принципиальные отличия и условия эффективной реализации непосредственно на этапе целеполагания занятия.

Ключевые слова: английский язык профессиональной направленности, интернет-технологии, смешанное обучение, компетентностный подход.

Ogorodnik N.Ye.

CURRENT TENDENCIES IN TEACHING ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES
OF FUTURE MARINE ENGINEERS

The given paper deals with some modern ways of teaching English for professional purposes, namely Maritime English. The notion and specifications of the IT teaching technologies and competence approach to teaching professional English are provided, as well as their peculiarities and main requirements at the present stage of maritime higher education. Blended learning being a combination of traditional face-to-face and online instruction is accentuated as a robust learning management system that provides support and enhances after-class, online interactions for instructor–student and student–student communication.

Competency-based training method based on what people are expected to do at the workplace is also emphasized. Notions of competence and competencies are analysed, the meaning of a term «goal-setting» and its main characteristics according to the competence approach for teaching are also suggested. Stages, purposes and requirements of the competence method are given. The roles of teachers and learners in the teaching process are outlined. Four main elements of competency-based approach are indicated: assessment of learner's needs, selection of competencies based on these needs, instructions targeted to those competencies, evaluation of learner's performance in these competencies. The teacher's tasks are: to analyse how and when learners will need to use their English, define competencies and create activities to accomplish these competencies, then evaluate the learners' abilities to perform their tasks.

Key words: English for Professional Purposes, IT teaching technologies, competency-based approach.

УДК 378.147

Паламарчук Л.М.*

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ
ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті з'ясовано особливості комунікативної підготовки майбутніх учителів технологічної освіти в умовах вищого педагогічного навчального закладу, проаналізовано основні проблеми розвитку їх комунікативно-мовленневих умінь та показано, що ефективність і результативність мовленнєвої підготовки вчителів трудового навчання та технологій можна забезпечити впровадженням у навчальний процес авторської педагогічної технології формування професійного мовлення майбутніх педагогів. Розкрито особливості її використання у професійній підготовці студентів інженерно-педагогічного факультету педагогічного університету (завдання, специфіка діагностики та засоби реалізації).

Ключові слова: майбутні вчителі технологічної освіти, педагогічна технологія формування професійного мовлення, комунікативно-мовленнева підготовка, професійно-педагогічне мовлення, навчальна дискусія, педагогічна діагностика.

У сучасних умовах реформування та розвитку освіти професійна підготовка майбутніх учителів повинна здійснюватися за системою нових підходів і до бачення цілей навчально-виховного процесу у ВНЗ в цілому, і конкретно до завдань дисциплін, які повинні бути опановані майбутнім фахівцем, і до особистісних якостей самого педагога після здобуття ним вищої освіти. Це зумовлює необхідність заміни традиційних методів, прийомів і засобів підготовки ефективнішими, що забезпечували б формування компетентного фахівця, якому притаманна теоретична та практична готовність до здійснення педагогічної діяльності.

Однією з актуальних проблем сучасної вищої школи є проблема формування професійного мовлення майбутнього педагога, оскільки в основі навчально-виховного процесу лежить педагогічне спілкування, на якому базується взаємодія вчителя та учнів.

* © Паламарчук Л.М.*